

A88/24 CO:2089615

31 oktober 1988

DE GROOT-SERVISCHE DROOM VAN SLOBODAN MILOSEVIC

Hij zou een neo-stalinist zijn, een intolerante hardliner en dogmaticus, een demagoog en populist en als geen ander massa's kunnen manipuleren. Aan kwalificaties voor Slobodan MILOSEVIC - "would be" nieuwe TITO van Joegoslavië - geen gebrek, evenmin als aan weinig vleierende koosnaampjes als "Duce", "Führer" en "Baby Face Killer", hem toegekend door politieke tegenstanders in Belgrado. Wat echter vrijwel ontbreekt in zowel de Joegoslavische als de internationale berichtgeving, is een enigermate betrouwbaar politiek profiel van de man die in een mum van tijd door zijn optreden Joegoslavië's bekendste politicus sedert TITO wist te worden. MILOSEVIC zelf is medeschuldig aan de onduidelijkheid rond zijn persoon, omdat hij slechts bij hoge uitzondering interviews geeft en niet afkerig lijkt te zijn van een zekere mythevorming, die de in Servië opbloeiende verheerlijking rond zijn persoon kan versterken. Toch zal in deze FOCUS getracht worden leven en streven van Slobodan MILOSEVIC nader te belichten, evenals zijn positie na het laatste CC-plenum.

DE GROOT-SERVISCHE DROOM VAN SLOBODAN MILOSEVIC

De in 1941 in het Servische Pozarevac geboren Slobodan MILOSEVIC behoort met zijn 47 jaar tot de "post-Partizanen"-generatie. Voor de beoordeling van zijn politieke opvattingen en handelen is dit van wezenlijk belang, omdat hij niet nalaat zich te profileren als een exponent van een nieuwe generatie, die niet verantwoordelijk gesteld kan worden voor de sedert de Tweede Wereldoorlog gemaakte fouten. Sterker nog, omdat zijn politieke carrière pas in het midden van de jaren tachtig kleur begon te krijgen, kan hij zonder schroom de schuld voor alle economische en nationale problemen, waarmee Joegoslavië momenteel te kampen heeft, in de schoenen schuiven van zijn oudere politieke rivalen.

Voornaamste slachtoffer hiervan werd onlangs notabene zijn politieke peetvader Ivan STAMBOLIC, met wie hij na zijn studie op vriendschappelijke voet samenwerkte als "algemeen directeur" van de firma Technogas. Het was STAMBOLIC, die de jurist MILOSEVIC - toen inmiddels president van de Verenigde Bank van Belgrado - wist te interesseren voor een politieke loopbaan. In mei 1986 mondde die via een intermezzo als partijchef van Belgrado, uit in zijn verkiezing tot voorzitter van het presidium van het Centraal Comité van de Servische Liga van Communisten, in principe een jaarlijks roulerende functie met de mogelijkheid tot verlenging met een jaar.

Eenmaal opgeklimmen tot dit hoogste politieke ambt in Servië, toonde MILOSEVIC dat "in de professionele politiek zelfs de innigste vriendschappen van beperkte duur zijn".* Samen met zes andere CC-leden werd Ivan STAMBOLIC op 22 juni jl. door zijn beschermeling verantwoordelijk gesteld voor de falende aanpak van de "kwestie-Kosovo" en uit het Servische Centrale Comité gezet.

De problemen rond de in meerderheid door Albanezen bewoonde Servische autonome provincie Kosovo, zijn door MILOSEVIC niet alleen in het bovenstaande geval aangegrepen om af te rekenen met politieke rivalen. Door perfect in te spelen op de verhitte nationale emoties rond de veronderstelde slechte behandeling van de Servische minderheid in Kosovo, wist hij in korte tijd een machtspositie op te bouwen, die sedert het in 1974 ingevoerde ingenieuze roulatiesysteem voor partij- en staatsfuncties, voor onmogelijk werd gehouden. Vertegenwoordigers van de oude politieke garde werden als dom, egoïstisch en incompetent zonder dankzegging heengezonden en de redacties van eens tamelijk "liberale" Servische tijdschriften werden onder druk van MILOSEVIC gezuiverd van hem onwelgezinde elementen. Een respectabel blad als de NIN bijvoorbeeld, is daardoor in korte tijd verworden tot een ongenueanceerde spreekbuis van het Servische nationalisme.

Op deze wijze wist hij in zeer korte tijd het gehele Servische communistische partijapparaat naar zijn hand te zetten en slaagde hij er op 28 april jl. in, herkozen te worden als partijleider van Servië voor een nieuwe periode van twee jaar.

Methodes van MILOSEVIC

Charisma, gekoppeld aan een grote mate van welsprekendheid, stellen de Servische leider in staat tot het spelen van een door zijn tegenstanders als uiterst gevaarlijk aangeduid spel met de politieke krachten in Joegoslavië.

*Citaat uit een commentaar van Aleksandar TIJANIC in het blad Borba, gewijd aan de verkiezing van MILOSEVIC tot "man van het jaar", 4 januari 1988

Door zich op te werpen als de kampioen van het Servische nationalisme, heeft MILOSEVIC zich verzekerd van de steun van de Servische "massa's". Onophoudelijk roept hij op, een eind te maken aan de exodus van de onderdrukte Servische minderheid uit Kosovo, die vlucht voor de als terreur afgeschilderde activiteiten van Albanese provincie-genoten. Het streven van de Kosovo-Albanen naar een eigen republiek of zelfs naar aansluiting bij Albanië, dient volgens de Servische leider en zijn aanhangers onvoorwaardelijk de kop ingedrukt te worden.

Als oplossing ziet MILOSEVIC maar een weg: de grondwet moet gewijzigd worden, in die zin, dat de beide Servische provincies Kosovo en Vojvodina hun autonome status dienen te verliezen. Een groot en machtig Servie zou vervolgens veel beter in staat zijn de huidige economische malaise te overwinnen. Overigens heeft MILOSEVIC zich steeds een voorstander getoond van vergaande economische hervormingen in de richting van een markteconomie.

Teneinde zijn eisen kracht bij te zetten beschikt MILOSEVIC sinds afgelopen zomer over een machtig wapen. Een hem welgezind Comité voor de Mobilisering van Serviërs, onder leiding van Miroslav SOLEVIC*, organiseert aan de lopende band massademonstraties ter ondersteuning van zijn eisen. Hoewel zijn tegenstanders ervan overtuigd zijn dat MILOSEVIC direct de hand heeft in deze massabijeenkomsten, heeft hij formeel geen banden met het Comité. Dat neemt echter niet weg dat hij niets doet om de massa's van de straat te houden. Integendeel, de Servische leider waarschuwt politieke tegenstanders "die weigeren naar de stem van de publieke opinie te luisteren" er openlijk en bij herhaling voor, dat "zij zich de woede van het volk op de hals kunnen halen".

Via de weg van de "democratie van de straat" heeft MILOSEVIC zich in de afgelopen maanden weten te ontdoen van een aantal belangrijke politieke tegenstrevers, zowel binnen als buiten Servië. Tegelijk groeit evenwel het ressentiment in andere Joegoslavische republieken tegen zijn populistische aanpak. Hem wordt verweten met vuur te spelen. De gevaarlijke combinatie van diepe onvrede met de huidige sociaal-economische situatie in het land met opgehitste nationale sentimenten, heeft immers geleid tot een zeer explosieve situatie. De vrees voor een gewelddadige uitbarsting leeft niet alleen bij veel Joegoslavische politici en buitenlandse waarnemers, ook elementen uit het Joegoslavische leger waarschuwen reeds geruime tijd voor de consequenties van de huidige nationale en economische problemen**.

Het CC-plenum als tussenbalans

MILOSEVIC en zijn "kohorten" boekten de afgelopen maanden enkele belangrijke successen. Het opstappen van de partijtop van Vojvodina - in het bijzonder van Bosko KRUNIC -, het vertrek van de Sloveense politicus Franc SETINC uit protest tegen de ophitsing van de nationaliteiten, alsmede de unanieme steun die MILOSEVIC voor zijn streven naar herziening van de grondwet in Servie wist te verwerven, hadden als gevolg dat met grote spanning werd uitgezien naar de driedaagse bijeenkomst van het Centraal Comité van de Liga van Communisten in Joegoslavië. Dan, zo was de verwachting, zou blijken of MILOSEVIC ook op federaal niveau zijn onstuitbaar lijkende opmars kon voortzetten. Ook moest dit CC-plenum duidelijk maken of de Servische leider zich metterdaad een

*Over SOLEVIC is weinig bekend. In enkele media is sprake van een gepensioneerd politie-officier, terwijl er ook berichten circuleren, dat hij een oud-medewerker van premier MIKULIC is.

**Zie FOCUS A88/15 CO:2078418 LEGERTOP WAARSCHUWT WEER VOOR GEVOLGEN POLITIEKE CRISIS JOEGOSLAVIE

positie wist te bemachtigen, die hem tot de nieuwe sterke man van Joegoslavië zou maken. Want over een ding zijn de waarnemers in Belgrado het roerend eens: de ambities van MILOSEVIC reiken verder dan de grenzen van Servië. Een sterk en eensgezind Servië zou hij slechts zien als een eerste stap op weg naar een economisch gezond en door Servië (cq. door hemzelf) gedomineerd Joegoslavië.

Het CC-plenum (van 17 tot 19 oktober in Belgrado) heeft echter duidelijk gemaakt dat MILOSEVIC buiten Servië vooralsnog over onvoldoende steun beschikt om zijn eis tot grondwetsherziening door te drukken. Sterker nog, met het wegstemmen van het Servische CC-Presidium-lid Dusan CKREBIC - MILOSEVIC kon als partijleider van een deelrepubliek niet worden weggestuurd - gaf de meerderheid binnen het CC op niet mis te duiden wijze blijk van zijn ongenoegen over de Servische politiek.

Het opzij schuiven van zijn aanhanger CKREBIC en, meer nog, het uitblijven van een eenduidige steunbetuiging ten aanzien van zijn nationaliteitenpolitiek, hebben MILOSEVIC daarenboven geconfronteerd met de politieke realiteit in Joegoslavië. Hoewel hij het spel zeer hoog heeft gespeeld met het op de been brengen van massa's ontevreden Serviërs, blijkt het onder TITO uitgedokterde politieke systeem dat berust op een zorgvuldig uitgebalanceerd evenwicht tussen de diverse republieken en nationaliteiten, nog steeds fundamentele veranderingen - zowel politieke als economische - te blokkeren. MILOSEVIC' ideaal van een groot en machtig Servië, ontdaan van de molenstenen Kosovo en Vojvodina, blijft vooralsnog een droom.

De reacties op het verloop van het CC-plenum tonen tevens, dat de woede onder de Serviërs eerder geregisseerd dan spontaan is. Zolang dit het geval is, lijkt de mogelijkheid van een volksopstand of burgeroorlog, waarop door sommige waarnemers wordt gezinspeeld, niet erg waarschijnlijk. Wel blijft het inspelen op nationalistische emoties in een situatie van diepe economische crisis, zoals MILOSEVIC dit doet, altijd het gevaar in zich houden van een "explosie".